

היתר זריקה?

ומתריצין: **הא אתיא לאשמועינן**, התנא בא להשמיענו חידוש גדול: **כל לאתויי**, אימורי קדשים קלים, שהזריקה מביאתם לידי מעילה, זריקה כתיקנה, בלי פיגול, מייתי לידי מעילה, ואילו זריקת פיגול אינה מביאתם לידי מעילה. ואילו **כל לאפוקי**, קדשי קדשים⁽¹⁵⁷⁾ שהזריקה מוציאתם מידי מעילה, אפילו זריקת פיגול שהיא שלא כתיקנה נמי מפקע, גם כן מוציאה מידי מעילה.

ודלא כרב גידל!

מתניתין:

ב-1

מבואר במשנה הקודמת, שקדשי קדשים יוצאים מידי מעילה משעת זריקת הדם⁽¹⁵⁸⁾,

ודחינן: **לא!** אין הוכחה מהברייתא, כי הברייתא מדברת באופן דלא זרק⁽¹⁵⁶⁾.

ומקשינן: אבל, אם כבר זרק, מאי, מה יהיה דינו של הקרבן? **הכי נמי דאין מועלין בו!** הואיל וכבר יצא מידי מעילה, למאן דאמר "היתר זריקה",

אם כן, קשה, כשהתנא רצה לחלק בין אופן שמועלין לאופן שאין מועלין, מאי איריא דתני, למה נקט בסיפא: **בקדשים קלים, אין מועלין בו**, והפיגול לא הביאתו לידי מעילה,

ליתני, היה לו לשנות, ולחלק ב"קדשי קדשים" עצמם, שיש אופן שמועלין ויש אופן שאין מועלין.

כאן, שפיגל לפני זריקה, ולא יצא מידי מעילה בקבלה פגולה, וכאן, שפיגל לאחר זריקה, ויצא מידי מעילה משעה שהיה לו

אם כן, בודאי שמדובר שפיגל בזריקה, ועל זריקה זו באה להשמיענו שמפני שהיתה בפיגול, מועלין בו. הילכך, יש לדייק ממנה, שאם לא פיגל, יצא מידי מעילה בזריקה דוקא. מפני שהתנא סובר "היתר אכילה".

ומוסיפים התוס': כי אם מדובר לפני הזריקה היה לו לומר "לעולם", כמו שאמרה הגמרא לעיל ה ב. [ועיין שם בהערה 144, שהתוס' מתקשים בדיוק זה "לעולם"].

156. לפי הפירוש הפשוט: דוחה הגמרא, שעדיין לא זרק, ואין להוכיח מברייתא זו למאן דאמר היתר אכילה.

ולפי פירוש התוס': [בהערה הקודמת] דוחה הגמרא, שמדובר שלא הגיע להיתר זריקה, כגון שפיגל בתחילת הקבלה.

ולפי פירוש הריצב"א: דוחה הגמרא את עיקר הוכחת המקשן שהברייתא סוברת כרב

גידל, ודחינן: אדרבה! הברייתא מדברת דוקא בלא זרק, כי אם יזרקנו יצא מידי מעילה, ובאה להשמיענו דלא כרב גידל.

157. הטעם לחלק בין קדשי קדשים לקדשים קלים מבואר לעיל [הערה 107] בשם רבינו פרץ. ולפי מסקנא זו, אין הלכה כרב גידל בקדשי קדשים.

ולכאורה קשה על השיטה מקובצת הנ"ל [הערה 96, 104], הסובר שלדעת החולקים על רב גידל, אם יסבור היתר זריקה, יצא מידי מעילה בקבלה פגולה, ואם כן, מה תירצה הגמרא, למאן דאמר "היתר זריקה", שהברייתא אינה סוברת כרב גידל, מה הועלנו בכל זה, למה לא יצא מידי מעילה בקבלה פגולה?

158. ובהערה [161] תבואר המשנה למאן דאמר בסוגיא הקודמת היתר שחיטה והיתר זריקה.

ואימורי קדשים קלים באים לידי מעילה בזריקת הדם.

משנתנו דנה בבשר קדשי קדשים שיצא [שהוציאו אותם] מן העזרה לפני זריקת הדם, והבשר נפסל [והוא הנקרא "יוצא"] ואחר כן נזרק הדם, האם מועלין בו. ונחלקו בכך תנאים.

וכן נחלקו, האם יש על הבשר חיוב פיגול נותר וטמא.

ובסיפא, נחלקו באימורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת הדם.

בשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקת דמים⁽¹⁶⁰⁾, ואחר כך זרק הדם,

רבי אליעזר אומר: מועלין בו. משום שסבר "אין זריקה מועילה ליוצא להוציאו מידי מעילה".

ואין חייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא.

בשר קודש שנתפגל, או שנותר לאחר זמן אכילתו, או שנטמא, האוכלו במזיד חייב כרת ומלקות, ובשוגג חייב חטאת [ובמחשבת חוץ למקומו מלקות בלבד].

והואיל והבשר נפסל ב"יוצא", והזריקה לא מהני ליה, לכן, אם בנוסף על יציאתו, גם נתפגל או שנותר או שנטמא, ואכלו, אינו חייב⁽¹⁶¹⁾.

רבי עקיבא אומר: אין מועלין בו, מפני שהזריקה מועילה ל"יוצא", כמו שיבואר.

ודרשינן "כהרצאת כשר כן הרצאת פסול", כשם שבקרבן כשר – הזריקה היא המרצה, כן בפיגול, הזריקה היא המפגלת, ואינו פיגול עד שיקרבו כל מתיריו [מבואר לעיל דף ב.]. ומוסיף התוס' **יום טוב**: וכיון שיצא הוי כמי שלא נזרק עליו הדם.

נותר: כתב רש"י [שם]: משום שאין נותר אלא בבשר הראוי לאכילה בתוך זמנו כדכתיב [ויקרא יז] "ביום זבחכם יאכל וממחרת וגומר".

והתוס' כתבו שנותר נלמד בגזירה שוה מטומאה [זבחים מד א].

טמא: כתב רש"י [שם]: כמו שאמרו במנחות [כה ב.]: הניתר לטהורים חייבין עליו משום טומאה, ושאינן נותר לטהורים אין חייבים עליו משום טומאה, וכן אימורין דאיתרבו לטומאה מ"אשר לה", דומיא דבשר איתרבו דלאחר זריקה הוא דמחייב עליהו ולא לפני זריקה.

וכן כתבו התוס' כאן. וראה בתוס' שם טעם

160. מלשון המשנה משמע כמאן דאמר בסוגיא הקודמת היתר אכילה. ומאן דאמר היתר זריקה יפרש, שהבשר יצא אחרי קבלת הדם, לפני ש"נראה לזריקה". ומאן דאמר: היתר שחיטה, יפרשנה, קודם שנראה לקבלת הדם. תוס'.

ומוסיף השיטה **מקובצת**, כגון, שהבהמה היתה קרובה כל כך לחוץ העזרה, שאף מתחלה היה סוף הבהמה לצאת על ידי פירכוס. הילכך, לא בא לעולם לידי היתר קבלה. דברים אלו מקורם בגמרא זבחים [כו א], עיין שם. [ועיין בהערה 107].

161. בפירוש המיוחס לרש"י מבאר: והואיל דיצא, אינה קובעת בפיגול נותר וטמא, אלא זריקה כשרה. כלומר, כל אלו: פיגול נותר וטמא, אינם אלא בקרבן שזריקתן כשרה.

זה ביאור כללי והראשונים מפרטים יותר:

פיגול: רש"י [זבחים צ א] ותוס' כאן מבארים, משום שאמרה התורה "לא ירצה",

והייבין⁽¹⁶²⁾ עליו משום פיגול ונותר וטמא.
(163).

אמר רבי עקיבא: ראייה לדברי שהזריקה מועילה ל"יוצא": והרי המפריש חטאתו ואברה, והפריש חטאת אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאת הראשונה, והרי שתיהן עומדות לפניו, כלומר, ששחט את שתיהן, ודינם הוא, שאם רצה זורק מזו ואם רצה

זורק מזו [ומכל מקום, השניה היא חטאת שנתכפרו בעליה בקרבן אחר, והיא פסולה],

האם לא כשם שדמה פוטר את בשרה, מדין מעילה, כך הוא פוטר את בשר חברתה, מדין מעילה, ואף על פי שהיא פסולה⁽¹⁶⁴⁾!?

אם כן, יש ללמוד: אם פטר דמה את בשר חברתה מן המעילה⁽¹⁶⁵⁾, דין [קל-וחומר]

אחר. ועיין בתוס' זבחים [מו ב ד"ה אחת].
דברי התוס' מבוארים על פי השיטה מקובצת. ועיין תוס' יום טוב.
ועיין בתפארת ישראל הדין בענין אין איסור חל על איסור ובזרע אברהם [חלק ב סימן נט אות יא]. ואכמ"ל.
ועיין בשו"ת נודע ביהודה [מהדורא תנינא חלק יורה דעה סימן נ"ג].

162. גירסת המשנה במשניות: אבל חייבין.

163. ומכל מקום, לא הועילה הזריקה להתירו באכילה. גמרא בסוף הפרק ושם יבואר [ועיין בהערה 219]. תוס' יום טוב.

164. רש"י במסכת זבחים [קיא ב] מפרש, שהשניה אין מועלין בה, משום שהיא חטאת המתה, כמבואר לעיל [ג א] שאין מועלין בה אפילו מדרבנן, דכמאן דחנקינן דמי.

והקשו שם התוס' [קיא א] על דברי רש"י, שאם כן, למה חילקה הגמרא לקמן [ז א] בין שנשחטו בבת אחת לזה אחר זה, הלא בכל האופנים היו השניה חטאת המתה?

והתוס' סוברים, שכיון שהשניה נשחטה קודם זריקת דמה של הראשונה, ושניהם ראויות לכפרה, איננה בגדר של חטאת המתה, אלא, מבארים התוס': הטעם לחלק בין בת אחת לזה אחר זה, הוא, מפני שכיון שנשחטו בבת אחת

הרי הן כגוף אחד, ויבואר בגמרא באריכות. [ועיין בהערה 192].

היוצא מכך, שלדעת רש"י הזריקה היא על האחת, והשניה נדחית, ועקב כך אין מועלין בה, ולדעת תוס', כיון שהביא את השניה לצאת ידי חובתו על חטאתו אשר חטא, נעשו שניהם כגוף אחד, וזריקת אחת מהן מועילה על שניהם, לגבי דין מעילה.

ודעת רש"י צריכה ביאור, אם כן, איזה ראייה מביא ממנה רבי עקיבא לדין "יוצא", הלא הטעם שהשניה נדחית אינה משום שהזריקה פסולה מועילה, ואין בשתי חטאות שום זריקה פסולה, אלא שהשניה נדחית מאליה, והולכת לאיבוד?

ועיין בהערה הבאה, בשם השפת אמת והטהרת הקודש וחזון יחזקאל, שהקשו כן. ועיין בהערה 195 דברי הקרן אורה.

165. כתב השפת אמת: לא מצאנו שהשיב רבי אליעזר לרבי עקיבא.

ומבאר: רבי אליעזר דוחה ראיתו של רבי עקיבא, מפני שחילוק יש בין חטאת שכיפרו בעליה לבין "יוצא".

חטאת שכיפרו בעליה, לעולם לא חל איסור מעילה על החטאת השניה [כמבואר לעיל ג א], אלא, שהיה יכול להזות מדם חטאת זו, ואז תהיה חטאת כשרה [ותצא מידי מעילה!] ועתה כשזרק מחטאת השניה, נמצא, שאיגלאי מילתא

הוא, שיפטר את בשר עצמה, כאשר נפסל (166) ב"יוצא" (167).

אימורי קדשים קלים, שיצאו חוץ לעזרה, לפני זריקת דמים, ואחר כך החזירים, וזרק את הדם,

רבי אליעזר אומר: אין מועלין בהן, לפי שעדיין לא הובררו האימורין להיות "קדשי ה'", מאחר שהקרבתן נפסל ב"יוצא", וזריקת הדם לא מועילה ל"יוצא" להביאם לידי מעילה.

למפרע שמעולם לא חל עליה שם מעילה, מה שאין כן ב"יוצא", שכבר חל עליו איסור מעילה, לא יצא מידי מעילה בזריקה זו, כיון שהקרבתן פסול.

ויש לקשר דבריו עם המובא בשמו בהערה 25: "וכי קדושה שבהן להיכן הלכה?".

וכדברים אלו הקשו הטהרת הקודש והחזון יחזקאל על ראית רבי עקיבא. ועיין שם.

166. כתבו התוס': לימוד זה למד רבי עקיבא לפסול "יוצא" בלבד, ולא לשאר פסולי המוקדשין.

ולפי גירסא אחת בתוס', הטעם הוא מפני שפסול יוצא, קל משאר פסולים, הילכך מועילה בו הזריקה.

על אף שיצא מכך חומרא, שחייבים עליו משום פיגול נותר וטמא, ועוד, בסיפא גבי קדשים קלים יוצא מכך חומרא, בכל זאת עצם פסול יוצא נותר בזריקה, מפני קולתו. וכתוצאה מכך יצא חומרות וקולות (וכמו שמבאר הגר"ח בהערה הבאה). ויתורן קושיית הרש"ש, ועיין שיטה מקובצת.

וכוננת התוס', לגמרא מנחות [יב]. שם דנה הגמרא בשיירי מנחה שנחסרו בין הקמיצה להקטרה, שהם אסורים באכילה, האם תהני להם הקטרת הקומץ להוציאם מידי מעילה ולקבוע להם פיגול. [ההקטרה כמו הזריקה קובעת להוצאת מנחה מידי מעילה ולדין פיגול, כמבואר לעיל ג ב].

ודיון זה לכאורה דומה למחלוקת רבי אליעזר ורבי עקיבא, החולקים בזריקת "יוצא".

ומסקנת הגמרא שם, היא, שעד כאן לא קאמר רבי עקיבא שהזריקה מועילה, אלא ב"יוצא", מפני "דאיתא בעיניה ופסול מחמת דבר אחר הוא", בניגוד לשאר פסולים, שעליהם לא מועילה הזריקה.

ולמדו מכך תוס' שהוא הדין בכל הפסולין, ובכולם מודה רבי עקיבא שזריקתם לא מועילה, ולא דוקא בשיירי מנחה שנחסרו.

וכנראה, שפירשו כמו שפירש רש"י [שם]: פסול מחמת דבר אחר "איר ירושלים [חוץ לעזרה] פוסלו, שיצא חוץ לקלעים". וזו קולתו של "יוצא" מפני שהוא פסול חיצוני.

167. מכאן מוכיח הגר"ח בחידושו [וכבר מובא לעיל בכמה מקומות, וראה בהערה 65, 111], שכדי להוציא מידי מעילה, אין צורך בזריקה המתרת את בשר קדשי קדשים לאכילה, ואין עצם מעשה הזריקה הפועל דין מעילה, אלא, שעל ידי הזריקה שהיא גמר העבודות, והקדשי קדשים גמרו יעודם ותכליתם להיותם "קדשי ה'", ממילא מאיליו פקע מהם דין מעילה.

וראיתו היא: מדברי רבי עקיבא שלמד הפקעת מעילה ממפריש חטאת וכולי, הרי בזרק דם אחת מהן, ברור שזריקה זו לא התירה את השניה. ויותר מכך, אסור להקטיר אימורי השניה, ואם עלו ירדו! [כמבואר בדף ז ב], ואיך פקעה המעילה מהשניה, ומי התיר אותה? אבל לדבריו מבואר היטב, כיון שתכלית של השניה היתה והופרשה באבדת הראשונה, כדי להוציא ידי חובת בעליה על חטאתו אשר חטא, והיות

ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא, כמבואר ברישא.

רבי עקיבא אומר: מועלין בהן, והזריקה מועילה להביאם לידי מעילה.

וחייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא.

גמרא:

הכלל במשנתו הוא: לדעת רבי אליעזר, אין הזריקה מועלת ליוצא, ולדעת רבי עקיבא, מועלת.

ולמחלוקת זו ישנן השלכות לדין מעילה,

שהגיעה לתכליתה, מאיליו פקע ממנה היותה "קדשי ה'", ויצאה מדין מעילה.

ועוד מוסיף הגר"ח [וכן מעיר החזון איש זבחים סימן מט ס"ק מ"ח], זריקה זו של אחת מהן לא תועיל להשניה לגבי חיוב פיגול נותר וטמא, מפני שלגבי דין פיגול נותר וטמא, ההגדרה היא בזריקה המתירה, וזריקת האחת בודאי אינה מתירה את השניה.

ולדבריו ראית רבי עקיבא ממפריש חטאת היא רק לגבי דין מעילה, ואינה ראייה כלל לגבי דין פיגול נותר וטמא.

ולכאורה קשה, אם כן מניין הוכיח רבי עקיבא לחיוב פיגול נותר וטמא?

ומבאר הגר"ח: אכן, במפריש חטאת, כיון שהם שני קרבנות לא תועיל זריקת האחת על השניה לגבי פיגול נותר וטמא, אלא, בזריקת "יוצא" בלבד שהזריקה היא על הקרבן עצמו.

ורבי עקיבא למד דינו, בדימוי מילתא למילתא. זריקה זו מועילה לגבי דין מעילה, וזה למד ממפריש חטאת, היא, חשובה זריקה ואינה כשפיכת מים. והיות וכן, מועילה גם לדין פיגול נותר וטמא,

ואילו לא היתה מועילה לגבי דין מעילה, היתה נחשבת כשפיכת מים, ולא היה עליה דין זריקה כלל.

הזריקה פועלת שתי פעולות, האחת שהיא מפקיעה מדין מעילה הואיל שהיא גמר העבודות, והשניה, שהיא מתירה לגבי פיגול נותר וטמא. ועתה, בזריקת "יוצא", הדיון הוא:

האם יש עליה "שם" זריקה לשתי פעולותיה, אם לאו. ואחרי שלמד רבי עקיבא ממפריש חטאת שיש עליה "שם" זריקה, די לו בכך ללמוד בזריקת "יוצא" שהיא נחשבת לזריקה לכל דינה.

ואף שבמפריש חטאת לא הועילה הזריקה להתיר את האימורין להקטרה, ולא לענין פיגול נותר וטמא, אינה בגלל חסרון ב"שם" הזריקה, אלא, מפני שלא יתכן שהאימורין יותרו בזריקת קרבן אחר.

עד כאן תוכן דברי הגר"ח. ועוד ידובר על סברה זו בעזה"י בדף ח א.

כל זה לדעת רבי עקיבא. והגר"י ז [זבחים כו ב] מוסיף לבאר, שרבי אליעזר חולק, וסובר, שעל זריקת "יוצא" כיון שהבשר נפסל, אין על זריקה זו "שם" זריקה כלל.

דיונו של הגר"י ז שם הוא על המבואר שם שקרבן כשר שדמו נזרק שלא במקומו, נתכפרו בעליו, למרות שהבשר פסול לאכילה, ונדרש שם מדרשות הכתובים.

ואמר שם הגר"י ז שבזריקה ההיא שלא במקומה, אף רבי אליעזר מודה שהיא מוציאה מידי מעילה. מפני, שעד כאן לא נחלק רבי אליעזר אלא ב"יוצא" שהבשר נפסל מצד עצמו, לפיכך, אין הזריקה מועילה לו אף להפקיעו ממילא מ"קדשי ה'". מה שאין כן בזריקה שלא במקומה, שהבשר לא נפסל, אלא שיש גזירת הכתוב האוסרת לאוכלו, מודה רבי אליעזר שהזריקה מועילה לגבי הוצאת מ"קדשי ה'".

דאי איתמר, רק בקדשי קדשים, הוה אמינא, היינו אומרים: **בהא**, בקדשי קדשים בלבד, קא אמר רבי אליעזר: מועלין בו, משום דרק זריקה בקרבן כשר, והיא כתיקנה, מפקא מידי מעילה, ואילו, זריקה בקרבן פסול, והיא שלא כתיקנה, לא מפקא מידי מעילה,

אבל, בסיפא לגבי קדשים קלים, שהזריקה באה, לאיתויי, להביא את האימורין לידי מעילה, היה עולה על הדעת לומר, שרבי אליעזר מודי ליה לרבי עקיבא דאפילו זריקה שהיא שלא כתיקנה, מייתי, יש לה כח

ולדין חיוב על פיגול נותר וטמא, בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים.

ומבררת הגמרא: והני תרתי למה לי? למה הוצרכה המשנה להשמיענו מחלוקתם בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים (168)?

צריכי! הוצרכה המשנה להשמיענו בשניהם, ואם היתה משמיענו באחד מהם, לא היינו למדים את השני,

במפריש שתי חטאות, ואילו בקדשים קלים מודה לרבי אליעזר.

ועד כאן לא אמר רבי אליעזר שאין הזריקה מועילה, אלא בקדשים קלים הואיל ואינו דומה למפריש שתי חטאות.

ומה הקשתה הגמרא: תרתי למה לי?

עוד מקשה השפת אמת. הלא חילוק גדול יש בין קדשי קדשים לקדשים קלים. כי קדשי קדשים יוצאים מידי מעילה כשהבשר יוצא מידי "קדשי ה'" על ידי הזריקה, אם כן, כיון שזריקתם היתה כשרה, על אף שהבשר פסול ביצא, לכן, יש סברא לומר שיוצאין מידי מעילה [ועיי' בהערה הקודמת בשם הגר"ח]. מה שאין כן בקדשים קלים שהזריקה מבררת חלק גבוה [כמבואר לעיל בהערה 9] ומייחדת את האימורין לגבוה, והיא המביאתן לידי מעילה, פשיטא שיש צד לומר שזריקה זו שאינה מתירה את האימורין לגבוה, הואיל ונפסלו ביציאה, אינה מביאתן לידי מעילה.

ואם רבי עקיבא סובר, שבכל זאת מביאתן לידי מעילה, מאיזה סיבה שהיא, הלא חידוש גדול יש בסיפא בדברי רבי עקיבא. והנמשך מכך, שחידוש גדול יש ברישא בדברי רבי אליעזר בקדשי קדשים שזריקתם אינה מוציאתם

168. השפת אמת מעיר, שראיית רבי עקיבא במשנה ממפריש שתי חטאות, עולה יפה רק לגבי קדשי קדשים, ולא בסיפא לגבי קדשים קלים. כי אם היתה אפשרות בקדשים קלים שמפריש קרבן לתשלומי קרבן אחר, ונמצא הראשון, האם תועיל זריקה של אחד מהן להביא את אימורי השני לידי מעילה?! הלא אימורי השני אינם קרבים כל זמן שלא זרקו את דמו שלו בעצמו, ואז יוקרבו מחמת זריקת עצמו, ויותר מכך, הלא גם בקדשי קדשים אין האימורים קרבים, כמבואר בדף ז ב, על אף שהזריקה הועילה לגבי הוצאה ממעילה. וצריך לומר, שבכל זאת השווה רבי עקיבא מידותיו, ולמד קדשים קלים מקדשי קדשים, לעצם הדין שהזריקה מועילה. ואם כן, אין לרבי עקיבא ראייה ברורה לדינו בסיפא שמועלין בקדשים קלים שיצאו האימורין, אלא, אומר כן מסברא.

הילכך, מקשה השפת אמת, מה מקשה הגמרא למה הוצרכה המשנה להביא מחלוקתם בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים, הלא התירוץ ברור [הפוך מתירוץ הגמרא!],

אם היתה המשנה משמיעה לנו רק בקדשי קדשים, הוה אמינא לומר, רק בהם סובר רבי עקיבא שהזריקה מועילה, כשם שמועילה

להכניס לידי מעילה⁽¹⁶⁹⁾,

גבי קדשים קלים בלבד,

משמיעה לנו המשנה, שרבי אליעזר חולק גם בקדשים קלים, וסובר שהזריקה אינה מועילה אף להביא לידי מעילה.

הוה אמינא, היינו אומרים: גבי קדשים קלים דוקא, הוא דאמר רבי עקיבא מועלין בהן. כי הוא סובר דאפילו זריקה של "יוצא", שהיא זריקה שלא כתיקנה, מויתא יש לה "כח" להביא את האימורין לידי מעילה,

ומאידך, אי איתמר, אם היתה המשנה משמיענו, מחלוקת רבי אליעזר ורבי עקיבא,

מידי מעילה. ומה הקשתה הגמרא: תרתי למה לי? [גם דרך זו היא בהיפך מתירוץ הגמרא].

ב"יוצא" המדובר במשנתנו, אין פסול במעשה הזריקה, והזריקה מצד עצמה כתיקנה היא. אלא, שהפסול הוא על בשר הקדשי קדשים שיצאו ועל אימורי הקדשים קלים שיצאו, לפיכך, לבשר קדשי הקדשים, אין שום תועלת [לדעת רבי אליעזר] בזריקה, והזריקה לא תתיר את הבשר, שבכל אופן כבר נפסל, ואין הזריקה פועלת שום פעולה, ולא מצאנו שהתורה מכשירה זריקה כזו שאין לה שום תועלת, ואחריה לא ישונה שום דין חדש על הבשר, הילכך לא מהני להוציא מידי מעילה. נוסחת השיטה מקובצת: אם כן לא תועיל לחצאין. איך תועיל על מעילה אם אינה מועילה על הבשר.

169. הטעם לחלק בין הרישא להסיפא בפירוש המיוחס לרש"י מפרש: כיון שלהכניס לידי מעילה הוא חומרא, ומאידך, להוציא הוא קולא, לכן ברישא בקדשי קדשים הוה אמינא שרבי אליעזר מחמיר, וסובר מועלין בו, ובסיפא בקדשים קלים לא יקל לסבור שאין מועלין, וכן רבי עקיבא, הוה אמינא שבסיפא בקדשים קלים מחמיר, וסובר מועלין, וברישא לא יקל לסבור שאין מועלין. וכן כתב בפירוש המשנה להרמב"ם.

והקשה הקרן אורה: דברי רבי אליעזר ברישא אינם חומרא בלבד, הלא בעקבות כך מקיל ואומר שאין חייבין משום פיגול נותר וטמא? וכן בסיפא לרבי עקיבא. ותירץ: אינה קולא, דלא נחייב האוכל בשוגג פיגול נותר וטמא להביא חטאת מפני הספק שהסתפק בו רבי אליעזר, ולא יביא חולין לעזרה.

אבל הקרן אורה חוזר בו, שאם כן, למה אמר גבי מעילה שמחומרא מועלין, וכי יביא אשם מעילות אך ורק מפני הספק, הלא חולין בעזרה הוא? וקולא גדולה היא. וכן הקשה השפת אמת.

התוס' בשם רבינו פרץ מבארים את ה"צריכותא" של הגמרא בדרך אחרת [ובהמשך יבואר הקושיא שמתורצת בדרך זו]. והיא:

ובקיצור: הזריקה בקדשי קדשים אינה פועלת

אבל הקרן אורה חוזר בו, שאם כן, למה אמר גבי מעילה שמחומרא מועלין, וכי יביא אשם מעילות אך ורק מפני הספק, הלא חולין בעזרה הוא? וקולא גדולה היא. וכן הקשה השפת אמת.

התוס' בשם רבינו פרץ מבארים את ה"צריכותא" של הגמרא בדרך אחרת [ובהמשך יבואר הקושיא שמתורצת בדרך זו]. והיא:

אבל, ברישא לגבי קדשי קדשים, דהזריקה לאפוקי הוא, באה להוציא את הבשר מידי מעילה,

ב"תרת"י."

הגמרא ממשיכה לדון בדברי רבי עקיבא.

היינו אומרים, שרבי עקיבא מודה לרבי אליעזר, שזריקה זו שהיא שלא כתיקנה, לא מפקא, אין לה "כח" להוציא מידי מעילה,

אתמר: אמר רבי יוחנן: כי, במה אמר רבי עקיבא "זריקה מועלת ליוצא", דוקא שיצא מקצתו, והזריקה מועילה למקצת שנשאר בעזרה, ומתוך שהזריקה מועילה למקצת שבפנים, מועילה גם למקצת שיצא, לגבי הוצאה מדין מעילה. אבל אם יצא (170) כולו (171), לא אמר רבי עקיבא, שתועיל לו הזריקה.

קמשמע לו, משמיעה לנו המשנה שרבי עקיבא חולק אף בקדשי קדשים.

ומעתה, בין בקדשי קדשים ובין באימורי קדשים קלים, נחלקו. ולכן, נשנית המשנה

פסולה, ואנו באים להעריך את כחה, וכח פעולתה. אבל בסוגינתו הדין הוא על זריקה כשרה, אלא שהבשר או האימורין נפסלו, כמבואר, אז יש סברא לומר שיותר מסתבר להביא קדשי קדשים לידי מעילה מאשר להביא קדשים קלים ליעדי מעילה, מטעם הנ"ל. ועיין בהערה הקודמת דברי השפת אמת.

הכשר על בשר שנפסל, ואילו בקדשים קלים פועלת על האימורין בדיעבד [או על הבשר שלא יצא]. ולפי שיטת התוס' אינו מטעם חומרא וקולא, אלא החילוק הוא בעצם התועלת שבזריקה. ומסולקת קושית הקרן אורה והשפת אמת. ובדרך זו מתרץ רבינו פרץ קושיא אחרת, שכאן אמרה הגמרא שיותר מסתבר להביא לידי מעילה מאשר להוציא מידי מעילה, ואילו בסוגיא הקודמת [עמוד א] אמרה הגמרא שיותר מסתבר שזריקת פיגול מוציאה מידי מעילה מאשר להביא לידי מעילה, ואי לכך אמרה שם הגמרא "כל לאתויי לידי מעילה, זריקה כתיקנה מייתי לידי מעילה, כל לאפוקי מידי מעילה, אפילו שלא כתיקנה נמי מפקע מידי מעילה?"

170. גירסת השיטה מקובצת.

171. וכתב הקרן אורה, שפשוט הוא שגם האימורין יצאו כולן. מפני שאם נשאר כזית מהאימורים בפנים, נימא "מגו" שמועילה הזריקה לגבי האימורין, מועילה גם לדין מעילה. אבל השפת אמת כתב, שאף אם האימורין לא יצאו, מכל מקום, כיון שכל הבשר יצא, והזריקה לא הועילה על הבשר כלום לגבי אכילת כהנים, לא מועילה גם לגבי הוצאה ממעילה.

והתירוץ ברור: שם מדובר בזריקת פיגול, שה"שלא כתיקנה" הוא בזריקה עצמה, לפיכך, יש לומר שזריקה גרועה זו אין לה "כח" ו"חשיבות" להביא קדשים קלים לידי מעילה, ולהחיל עליהם להיות "קדשי ה'" [נוסח השיטה מקובצת: דלא הוברר חלק גבוה ולא חלק הדיוט]. ואילו להוציא קדשי קדשים מידי מעילה יש לזריקה פסולה זו "כח", מפני שהיא "מרצה" לענין חיוב כרת [כמבואר בהערה 107].

והתוס' אינם מבארים, האם נשאר האימורים בפנים או שגם הם יצאו.

ובפירוש המיוחס לרש"י כתב שהבשר יצא, ומשמע שהאימורין לא יצאו.

עד כאן מדובר, כשאנו דנים על זריקה

[אבל השפת אמת מדייק ההיפך מדברי רש"י,

והטעם, מפני שרבי עקיבא למד דינו ממפריש חטאת⁽¹⁷²⁾, ושם הועילה הזריקה, על כל פנים, לחטאת זו עצמה, והואיל וכן, הועילה – לגבי דין מעילה – גם לשניה. הילכך אפשר ללמוד ממנה רק באופן

שהזריקה הועילה, על כל פנים, על מקצת.

סוגיא דמחשבין על האבוד ועל השרוף

אמר⁽¹⁷³⁾ רב אסי לרבי יוחנן: כבר לימדונו

עיין שם].

וכנראה, כוונתו, על פי המבואר ב"צריכותא", שלהביא קדשים קלים לידי מעילה, קל יותר. השפת אמת [לשיטתו בהערה הקודמת שדברי רבי יוחנן "יצא כולו" בקדשי קדשים, היינו הבשר בלי האימורין] מסופק בדבר, וסובר שאפשר לומר שבקדשים קלים אפילו אם יצאו כל האימורין, סובר רבי עקיבא – בניגוד לקדשי קדשים, שהזריקה מועלת. מפני שהדין הוא שאם עלו לא ירדו, אם כן, מהני הזריקה לדין אם עלו לא ירדו [ועיין בהערה 170 שגם תוס' מסבירים שזריקה המועילה לדין "לא ירדו" היא זריקה המועילה לרבי עקיבא]. אך, כותב השפת אמת, יש לדחות סברא זו, מפני שלא הזריקה פועלת את דין "לא ירדו", ואף אם עלה קודם זריקה, מבואר בגמרא [זו ב] ש"לא ירדו". ועיין במשנת רבי אהרן [עמוד רצ"ט].

172. כתב התוס' יום טוב: לכאורה, הוא הדין בסיפא של המשנה לגבי קדשים קלים, לא אמר רבי עקיבא שמועלין באימורין אלא כשיצאו מקצתן, ואילו אם יצאו כולן מודה רבי עקיבא שאין הזריקה מועלת.

אלא, כתב, שמדברי הרמב"ם לא נראה כן. התוס' יום טוב מציין לדברי הרמב"ם בפרק א מהלכות פסולי המוקדשין [הלכה ג] וזה לשונו: וכן אימורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת דמים ונזרק הדם והם בחוץ, לא נפסל הזבח, ואם החזירן מקטירין אותן.

ואינו מחלק בין יצא כולו או מקצתו. ואם הקרבן כשר, פשוט, שכל דיני מעילה עליו.

וכתב הקרן אורה: יותר נכון לדייק מלשון הרמב"ם בהלכות מעילה, שלגבי קדשי קדשים כתב [פרק ג הלכה א] "או שיצא מקצת הבשר קודם זריקת דמים... אין מועלין בשאר בשרן". ואילו לגבי קדשים קלים כתב [פרק ב הלכה א] "הוציא אימוריהן לחוץ קודם זריקה, אין מועלין בהן עד שיזרק הדם. נזרק הדם מועלין בהן, שהזריקה מועלת ליוצא בין להקל בין להחמיר". ולא כתב הרמב"ם יצא מקצתו.

וצריך ביאור, הלא אין הזריקה מועילה כלום, הלא לא נשאר מהאימורין בפנים, ולא שייך לומר: מתוך ["מגו"] שהועילה הזריקה לנשאר בפנים?

173. השמטת המלה "ליה" היא גירסת ספרים אחרים מובאת בתוס'.

וגירסא זו באה לאפוקי מגירסא שלפנינו "אמר ליה רב אסי לרבי יוחנן".

ולפי הגירסא שלפנינו, בא רב אסי להשיב על דברי רבי יוחנן, האומר שאם יצא כולו מודה רבי עקיבא שהזריקה לא מועילה, ומקשה: למה? אם אפשר לחשב בשעת זריקה מחשבת פיגול על בשר שנאבד או נשרף כולו, למה לא תועיל זריקה אף אם כל הבשר בחוץ? ורב אסי רוצה להוכיח שלא כדברי רבי יוחנן.

התוס' שוללים גירסא זו, מפני שלשיטתם [הערה 176] לא אמר רבי עקיבא "זריקה מועלת" אלא ליוצא בלבד, כמבואר [שם] שהוא פסול קל, ואין לדמות אליו שאר פסולי

ומבאר התוס' יום טוב: הואיל ונמשך מכך חומרא, שבכל אופן מועלין באימורין בין נשאר בפנים ובין לא נשאר בפנים, על כן, סבר הרמב"ם שאין צורך לסברת "מגו".

חבירי שבגולה:

מציאותית! קובעת דין פיגול לשאר הבשר שנשאר (176).

ומקשינן (177): והא אבוד ושרוף לא איתנין, לא נמצאים בעולם, ואפילו הכי קתני [לימדוני חבירי שבגולה] מחשבין עליהן. ועל כן (178), קשה: מי אמר רב אסי הכי?

א-י מחשבין, מחשבת פיגול, על האבוד ועל השרוף. בשר זבח (175) שחציה נאבד או נשרף, והכהן זורק את הדם וחושב על כזית מאותו בשר שנאבד או נשרף שיאכלנו חוץ לזמנו, מחשבתו [הדמיונית שאינה

החזון איש [זבחים סימן יט ס"ק ג] מבאר, ומוכיח מכאן יסוד בהלכות פיגול, שאיסור פיגול הוא מפני "שרצונו לשנות במשפטי הקדושה". וממילא, אף שב"פועל" לא יקטיר למחר ולא יאכל למחר, מאחר שנאבד או נשרף, ומחשבתו אינה עומדת להתקיים, מכל מקום, מאחר שהיה עבודתו על מנת להתיר למחר, נגד משפטי הקדושה, הריהו פיגול.

ומוסיף החזון איש, שכל זה הוא כשאינו בעולם. אבל אם הכזית שעליו חושב נמצא בעולם [ואינו חושב שיקטירנו בפועל] וחושב עליו בשעת הזריקה על מנת "להתיר" הקטרה למחר, זאת אינה מחשבה כלל. כי במחשבה זו לא נכלל שאכן יעשה כך, ויש כאן מחשבה נגדית שלא יקטירנו למחר. מה שאין כן כשהכזית אינו בעולם [או לפי מסקנת הגמרא ב"עומד לאיבוד"] וחושב שיקטירנו למחר, אז, בודאי לא חשב שאכן יקטירנו, וכמו כן, בודאי לא חשב מחשבה נגדית שלא יקטירנו, ומחשבתו מתפרשת שרוצה להתיר להקטיר למחר ולשנות ממשפטי הקדושה, הילכך, הוי פיגול.

177. לפי גירסת ה"ספרים", היא תחילת קושיא חדשה. ולפי גירסת הגמרא היא סיום הקושיא, אם אפשר לחשב מחשבת פיגול על האבוד ועל השרוף, למה לא תועיל זריקה ל"יוצא".

178. ולפי גירסת הגמרא, היא קושיא בתוך קושיא, כלומר, טרם שהגמרא מתרצת קושיית רב אסי על דברי רבי יוחנן, מקשה הגמרא סתירה מדברי רב אסי במקום אחר על דבריו.

המוקדשין, אם כן מה מקשה רב אסי? השיטה מקובצת, מוסיף עוד לבאר קושיית התוס' [הלשון אינו ברור כל כך וכן נראה כוונתו], דמשמע דאם לא כדברי רבי יוחנן, ואכן רבי עקיבא סובר "זריקה מועלת" אפילו ביצא כולו, לא תיקשי קושיית רב אסי, ואינו נכון, כי לכל הדעות גרוע הרבה אבוד ושרוף מיוצא, כיון דהרי אף אם מועלת ליוצא, הרי לשאר פסולים לא מהני, ואבוד ושרוף גרוע משאר פסולים. ואיך שלא נסביר, נהיה מוכרחים לחלק בין "יוצא" ל"פיגול", ומה מקשה רב אסי. וכדברים אלו כתב הרש"ש.

ולפי גירסת הספרים שאיננה קושיא על רבי יוחנן, צריך לומר, שהגמרא הביאה כאן דברי רב אסי כסוגיא צדדית, בגלל הדמיון לדין יוצא. והמשך גירסא זו יבואר בהערות הבאות, כיון שמדברי תוס' ד"ה אלא, משמע שלא שללו לגמרי גירסא זו.

175. וכן אם נאבדו או נשרפו האימורין, וחישב בשעת זריקה על מנת להקטירן חוץ לזמנו, הוי פיגול. שיטה מקובצת ופירושו המיוחד לרש"י.

176. הקשה הקרן אורה, לפי ההוה אמינא שהבשר או האימורין נשרפו או נאבדו, למה יהיה פיגול, איך תחול מחשבה על דבר שאינו בעולם כלל? והאבן האזל [קדשים חלק ב פד ב] מתרץ, באבוד, מכל מקום ישנו בעולם, ובשרוף, מוכרח לומר שמדובר שאינו שרוף כל כך.